

Scrisorile

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRISULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD

ABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Instituții și bănci 150 lei
Muncitorii minieri și muncitorii agricultori 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI
Redactor responsabil: G. E. CAMBER

Privire asupra Francmasoneriei

de GH. MINOVICI

O scurtă telegramă de la sfârșitul lunii Octombrie trecut ne anunța dizolvarea bruscă, în Turcia, — din ordinul președintelui Consiliului turc, Ismet Pașa — a tuturor lojelor masonice și confiscarea bunurilor lor în folosul statului.

Comunicarea aceasta, rămasă de altfel fără explicații mai ample, a trezit din nou curiozitatea acelor, cărora frământarea zilnică a vieții le mai lasă destul răgaz să se intereseze de chestiuni ce nu par de un interes imediat, nici prea actual.

Lipsa de actualitate a acestei chestiuni e însă numai aparentă. Toate epocile de adânci prefaceri sociale sau intelectuale — și aceea prin care trecem e de sigur una — s'au aflat sub influența acoperită și tăcută, dar nu mai puțin activă și operantă a acestei străvechi organizații, atrăgătoare și fascinantă prin nimbul de mister și de forță ocultă care o înconjoară.

Nici atât de diabolică, cum o hullesc unii, — dar nici așa de inofensivă cum voiesc să o prezinte alții — organizația aceasta, cu ramificații întinse și rădăcini profunde la toate popoarele de rasă albă și mai cu seamă la cele europene, merită de sigur un popas de câteva clipe în fața ei, pentru a încerca să prindem într-o privire ceva din structura ei specială și mai cu seamă din rolul imens — deși puțin observabil — împlinit de ea în viața omenirii civilizate, cu precădere de la începutul veacului al XVIII-lea până în zilele noastre.

Reacțiunea pornită în anii din urmă, împotriva organizațiilor francmasonice, în unele țări cu un rol însemnat în viața europeană (ne gândim la Germania și Italia) ar putea fi o indicație despre influența și importanța care li se atribuie.

Bine înțeles cadrul unui modest articol de ziar de provincie nu îngăduie a trata, nici măcar în linii generale, istoricul, structura și rolul covârșitor unor ale acestei instituții universale. Privirea noastră nu poate fi decât foarte superficială, menită numai să satisfacă (și încă foarte neldestulător) curiozitatea legitimă a unora. Prezentarea de față, pentru care ne-am dat osteneala să consultăm publicațiile cele mai recente și mai bine informate, nu are bineînțeles pretenția a fi decât cel mult un preludiviu la o conferință mult mai amplă, pe care va avea poate cineva prilejul să ne-o desvolte iarna aceasta.

Chestiunea dacă asociația francmasonică se trage din misterele Egiptului sau ale Greciei antice, sau dacă întemeietorul ei a fost însuși Hiram, zi-

ditorul templului lui Solomon din Ierusalim, — sau dacă, mai curând, își datorește ființa unei „frății” de zidari-constructori cari în secolul al VII-lea cutreeră Europa și construiau biserici, — rămâne controversată și probabil, ascunsă în negura trecutului îndepărtat nu va avea niciodată o deslegare deplină; dar nu aceasta este ceea ce interesează mai mult. Cert este însă că după ultima cruciadă, când Sarasinii cuprinseseră Ierusalimul și toată Țara Sfântă, *ordinul* lui Sf. Ioan din Ierusalim, care rămăsese centrul corporației, trebui să părăsească Orientul și să se stabilească în insulele Britanice, unde se mențu ca un focar iradiant al francmasoneriei cavaleresti. În Evul mediu francmasoneria era, în Anglia, o forță socială, puternică prin secretele ei tehnice, prin faima marelor ei lucrări, cât și prin prestigiul numeroaselor personalități marcante, cari socotiseră drept o cinste să se afilieze acestei corporațiuni.

Urmează o perioadă de decadență în timpul Renașterii, când nu se mai zideau catedrale, nu se mai întemeiau mănăstiri și deci constructorii pierduseră o parte din prestigiul lor. Excepție făceau totuși „zidarii” scoțieni, cari se aflau încă în plină prosperitate în veacurile XV și XVI. În epocile cari urmează, starea socială în Anglia se înrăutățește, iar starea ei morală se depravează; în clasele înalte domnea imoralitatea și se repudia orice credință religioasă, în timp ce ele pretindeau a patrona *deismul*. Această stare începe să neliniștească spiritele clar-văzătoare și provoacă o reacțiune; în jurul marelui savant și filosof Isaac Newton, — fire pioasă, — se grupează spiritele dornice să stăvilească acea dezordine; ele se gândesc să folosească acea asociație secretă cu rădăcini adânci în Anglia încă din Evul mediu: francmasoneria, a cărei influență, puternică în trecut, era de mult apusă. Patru loje masonice ce existau în vremea aceea la Londra se contopesc într-o „Mare Lojă” care reinviază francmasoneria engleză. O adevărată renaștere a ei urmează sub conducerea celebră a unui hughenot francez refugiat în Anglia: Jean-Théophile Desaguliers, șeful spiritual al noii mișcări francmasonice, care isbutește a face din masonerie o instituție deistă, prin care încearcă să ieie, fără sguđuiri brusce, succesiunea creștinismului, sprijinindu-se pe înalta nobilime și pe dinastia hanoverană, domnitoare de atunci în Anglia. Mulțumită acestui înalt sprijin francmasoneria câștigă prestigiul social, prestigiul moden,

prestigiul financiar și o influență neasemuită.

„De două secole cel puțin, francmasoneria se simțea în aer; din toate părțile învățați sau simpli profani, ațâțați împotriva disciplinei sociale și intelectuale pe cari le-o impunea Biserica, căutau să creieze nuclee de rezistență, să se grupeze în societăți cari să poată să-i ție piept, să le asigure neatârarea și să le procure puterea”. Creierea Marelui Loji de la Londra înseamnă începutul unei ere noi. De la 1717 până la 1750 dânsa impuse tuturor directivele ei, mulțumită atât prestigiului social al Marelui ei Maeștri, recrutați exclusiv dintre nobili, cât și dezvoltării materiale a organizației ei, și mai ales celui faimos pact fundamental numit *Cartea Constituțiilor*. În cincisprezece ani Marea Lojă din Londra deveni centrul francmasoneriilor engleze, iar în treizeci de ani centrul tuturor masoneriilor din lume. Dânsa putea astfel să ducă la bun sfârșit opera ei. Marea ei inovație era să instăpânească în lume, sub denumirea de „fraternitate” sau „dragoste frățescă”, o epocă de camaraderie, moștenitoare și înlocuitoare a carității creștine; după cum marea sa operă intelectuală și mistică e de a substitui religiilor dogmatice, misticismului spiritualist, o religiozitate științifică, un misticism cosmic.

De pe țărmurile Tamisei și ale Clyde-lui instituția francmasonică descinse mai întâiu în Franța prin persoana cavalerului Ramsay, un nobil scoțian, „care nu trăise în Scoția și nu era deloc nobil”. Acest aventurier inteligent și pasionat deveni în Franța protejatul marelui Fénelon, și se bucură de prietenia lui Louis Racine și a lui Jean-Baptiste Rousseau. Nu înseamnă însă că până la venirea lui Ramsay francmasoneria nu ar fi fost cunoscută în Franța burbonă și catolică; dar ea era cunoscută în forma ei tipic engleză și spiritul ei rămăsese prea pătruns de vechile tradiții corporative ale Evului mediu, pentru a fi putut atrage mai mult decât pe marii seniori și pe filosofi francezi. Ramsay încercă de aceea să creieze o masonerie cu caracter diferit, care să se poată înțelege cu catolicismul și cu Burbonii, ceea ce însă nu-i isbuti din cauza opoziției lui Ludovic al XV-lea. Ii reuși totuși, în schimb, să creieze în Franța loje masonice cu un caracter diferit de al acelor din Anglia. Această francmasonerie în gustul francez, și care avu un mare succes, e cavalerescă, mistică, romantică și fantastică, păstrând însă strâns contact — chiar de colaborare — cu francmasoneria engleză. Pe de altă parte dânsa răspândi în Franța ideile engleze liberale, parlamentare și deiste.

(Continuare în pag. 6-a)

Studentii clujeni la Subcetate

Reflexii triste asupra școlii.

Comuna Subcetate a fost sortită să primească vizita studenților dela Cluj, cari au depus o bibliotecă aci.

Populația a venit în număr foarte mare. Am fost prezentați publicului de către păr. V. Cetățeanu. Vorbește apoi studentul Ciora, iar d. președinte Pacurariu, deschide ședința expunând scopul sosirii noastre în Comană.

Corul studenților a executat: „Imnul studențesc” și „Pe al nostru steag”.

Vorbesc apoi Dni. Dr. Victor Crișan și Aug. Ilieșiu, care ilustrează prin statistici reale situația Românilor în fața minoritarilor.

Președintele predă biblioteca părintelui Cetățeanu și primarului Mângea, spunând că oricând au aceste cărți la dispoziție și să le păstreze din generație în generație.

* * *

Studențimea clujană nu-și desmințește tradiția, dar în fața realităților dela Subcetate vrea să stabilească un crud adevăr. „Școala primară de stat e o rușine”.

DI. inv. Florescu, anunțat cu mult timp înainte, că vom sosi în comuna sa, se mărginește să ne treacă sub tăcere și în ziua sosirii noastre pleacă la vânătoare. Noi nu ne supărăm, căci absența dânsului nu a stânjenit întru nimic programul nostru, dar regretăm că omul școlii se desinteresează de oamenii culturii. Pe noi ne doare halul în care se află școala. Clădire nepotrivită, cu o sală de o

murdărie inexplicabilă. Pereții murdari până la o înălțime de 1 mtr. Totul în desordine. Un conglomerat de cărți în disordine, dintre cari remarc „Plaiuri Hunedorene”, cu filele netăiate și un întreg muzeu de „Isvorașul”.

Tablouri vechi atarnă de pereții murdari și umezi... O barză, privește plictisită chipul Regelui prins numai cu 2 cue deasupra.

Un leu năprasnic se agită, văzând șarpele din geam și celelalte năstrăvănii...

O mică m.șin) de calculat își privește cu duioșie o consoartă ruinată lângă un dulap olog. Nu continui cu seria nepotrivirilor, dar întreb cu adâncă revoltă, atât pe învățator cât și pe medicul de circumscripție, e igienic ca fântana să fie la un metru și jumătate de grămadă cu gunoii și putregaiu?...

Noi cari descindem la sate pentru a întreține vie flacăra românismului, care mi-jește în suflétele tuturor, am rămas rușinați de cele ce am văzut și spunem tuturor aceluora ce vor avea ocazia să ne vadă, că noi nu venim să le hotărâm schimbarea regimului pentru o zi și nici să ținem de urât „domnului învățator sau a preotului”. Noi ne facem datoria ca și până în prezent, condam-nând pe cei nevrednici și laudând pe cei demni. Fie ca școala primară din Subcetate cât și învățatorul să fie ultimii cari ne repugnă. Părintelui Cornea îi oferim sprijinul nostru și în viitor, suplinind absența învățatorului — vânător. *Horia S. Răscoală*

Contribuțiuni la istoricul judecătorei din Baia de Criș

Judecătoria de Ocol din Baia de Criș este continuarea fostului tribunal al vechiului Zarand, desființat prin 1879. — Pe lângă acest tribunal, în afară de: Frâncu, Hodoșiu, au mai funcționat încă doi români: Végső și Fekete. Primul a funcționat în calitate de președinte de tribunal în epoca absolutismului austriac.

Végső, care după numele cu accent unguresc, pare a fi de origine ungar. — De fapt este de origine român. — Din cauza vitregii timpurilor — din anumite împrejurări, multe nume cu accent unguresc, ascundeau suflete românești. — D. e. marele mecena român Emanoil Gozdu (Gojdu); Mihályi, Cozma etc. — După desființarea Tribunalului Zarand, fostul președinte de tribunal din Baia de Criș, în urma împrejurărilor schimbate, se retrage pentru totdeauna în creerii munților Bihor, în cureșelul orașel Beiuș, locul său natal. — Beiușul, cu așezămintele lui culturale românești, ca: Liceul care poartă numele întemeietorului, a fericitului episcop Iosif Vulcan, la cultura cărui se adăpau (tinerimea) copiii părinților mai înstăriți și chiar și copii săraci dar merituși din părțile: Ungurene, Arad, Bihor și Sălaj.

După ce luau examenul de maturitate (bacalaureatul) tinerimea mai distinsă și cu mijloace mai bune urmau academia de drept din Oradea, Debrețin, Cluj, Universitatea din Budapesta, din cari, mai târziu, s'au format o falangă de apărători ai drepturilor Românilor din părțile ungurene și Transilvania.

Tot din elementele acestea cu cultură universitară, mai târziu s'au recrutat și membrii partidului național din Ardeal, Banat și părțile ungurene; cari s'au înșiruit de bună voie printre apărătorii drepturilor Românilor — față de împilatorii lui. Acești apărători, pentru curajul lor au înfruntat șcane, umiliri, martiraj, condamnări la închisori, amende în bani, confiscarea averei, etc.

Fostul președinte de tribunal din Baia de Criș Végső după ce s'a stabilit în orașelul natal Beiuș, mai târziu a candidat în alegerile generale la scaunul de deputat, în cercul Beiușului, cu program guvernamental pentru parlamentul din Budapesta. Végső fiind ales deputat având o cultură juridică vastă, a fost ocrotit de magnații unguri. Végső a fost cel mai mare dușman al (Habsburgilor) Austriacilor.

Contribuțiuni la istoricul judecătorei din Baia de Criș

Hodoșiu după desființarea Tribunalului Zarand o parte din comunele fostului județ Zarand, trec la tribunalul din Deva, iar cealaltă parte, fiind rupt în două, trec la tribunalul județului Arad; este lăsat în disponibilitate mai bine de o jumătate de an, singur în localul tribunalului din Baia de Criș, fără salariu, de către regimul ungar de atunci, cu archiva privitoare comunelor trecute și alipite județului Arad. — Hodoș lăsat în disponibilitate și sătul de așteptarea vadarnică — rămas fără stăpâni, în cea mai neagră mizerie, face un raport — memoriu — către prefectul județului Arad, reprezentant al guvernului ungar din Budapesta în care îl roagă să ia măsuri în scopul predă, rei și preluării arhivei referitoare la comunele trecute județului Arad.

În raportul acesta, Hodoș — desperat îi spune „să nu-l țină să stea aici ca sicriul lui Mohamet” fără de nici un rost.

După o așteptare mai bine de un an Hodoș este transferat de ministerul justiției maghiare pe lângă Tribunalul din Debrețin de pe pusta Hortobagyului.

A fost transferat numai de formă — deoarece, ei bine știau, că Hodoșu nu o să poată funcționa, deoarece nu cunoștea în măsură suficientă limba maghiară. Hodoșu a refuzat marimăia justiției maghiare. Ca să nu-i rămână familia pe drumuri și în mizerie. — Consistorul archidiecezei Transilvaniei din Sibiu îl numise pe lângă acest consistor în calitate de consilier, jurisconsult.

Pe lângă tribunalul Zarandului din Baia de Criș, au mai funcționat în calitate de judecător și românul Fekete, nume cu accent unguresc, dar român de origine; care încă au fost transferat în calitate de judecător pe lângă tribunalul unguresc din Balassa-Gyarmat din inima Ungariei.

O bună parte dintre juriștii români își câștigase cultura la academia de drept cu limba de propunere germană din Sibiu de pe vremea absolutismului Austriac și din cauza aceasta nu prea posedau limba maghiară. În data după desființarea tribunalului Zarand, iau ființă judecătorii ungurești. — Justiția maghiară — cel dintâiu lucru pe care l-a făcut a fost destituirea judecătorilor români, ori cât de distinși ar fi fost ei.

Soarta acestor distinși juriști români, a fost cât se poate de tragică. În justiția maghiară abea dacă mai rămăseseră doar 1—2 într'un întreg județ — dar și aceștia îndurau cele mai grozave umiliri. — D. e. un caz dela judecătoria din Câmpeni. — La această

judecătorie — cine știe prin ce minune și căror împrejurări i se putea atribui faptul că pe lângă această judecătorie — ajunsese a fi numit un fost elev al Liceului din Beiuș — fiu de țaran — din luncele frunțasei comune Șepreus, jud. Arad

Tatăl său era atât de sărac că n'avea după ce bea apă. Copilul său, Ilie Câlba, să d stinge printre colegii săi în școala primară. Într'o zi de Septembrie, elevul Câlba Ilie — pleacă cu alți copii la școlile cele mari din Beiuș. Se susține din serviciile făcute pe la unii și pe la alți ca: lustruitul ghetelor, dă lecții private etc.

După 8 ani de studii — ia examenul de maturitate cu eximiusmodo. Termină academia de drept — susținându-se tot cu mijloace proprii. După terminarea studiilor academice, obține a fi numit ajutor de judecător — pe lângă judecătoria de ocol din Câmpeni. Superiorii — săi — descopere acum în judecătoria Ilie Câlba un mare Daco-Român. Ilie Câlba este spionat. — Cazul se petrece înainte de procesul memorandumului — pe când șovinismul maghiar era la culme.

Pe timpul acesta să deslănțuiau cele mai groaznice persecuții asupra tuturor intelectualilor români din Transilvania, părțile ungurene și Banat ca: Amenzi, închisori, destituiri de către guvernul maghiar din Budapesta. Astfel pentru crima de a fi mers și Ilie Câlba — ajutorul de judecător din Câmpeni la biserica românească să se roage lui Dumnezeu, într'o zi de Anul-Nou — a fost destituit din postul de ajutor de judecător, lăsându-l în cea mai neagră mizerie, cu familia pe drumuri.

Petre Incicău
dir. șc.

O lămurire

În No. 12, 1935 al revistei arădane „Hotarul”, DI. Alex. Negură publică o notiță plină de elogii, la adresa Dlui Tudor Teodorescu-Braniște, directorul „Cuvântului Liber”.

DI. Negură vorbește în numele unei grupări, fără să aibă asentimentul tuturor membrilor ei. Eu cel puțin nu pot să execut genul flexii în fața scrisului lui T. Teodorescu-Braniște, aversiunea mea față de o anumită presă fiind știută de toți cei ce mă cunosc.

Pe de altă parte, cred că la granița dinspre Ungaria, nu se simte nevoia unei publicații, cu o astfel de ținută.

Căci: Sau ne preocupă Cultura românească și în acest caz trebuie să ne ținem departe de publicațiile semite, împrăștiătoare de otravă, sau avem interese să cooperăm cu Kalman Blumenfeld și oamenii lui — și atunci socoteala e alta. —

Din partea mea, Dni Kalman, Costică Brauer și Teodorescu-Braniște să fie sănătoși! Însă până la sfârșitul veacului, Noi să fim: Noi, iar ei să fie, ei...

Temându-mă că în viitorul Nr. al revistei, d. Negură va proclama afilierea „Hotarului” la presa din Sărindar, eu plec din gruparea „Ateneului Popular Arădan” pe consedentul că, pentru a servi românismul nu e nevoie să faci ploconell în fața izrailitenilor.

P. Barbu

— La București s'a îniiințat un cămin pentru studenții hunedoreni ce studiază în Capitală. Doritorii de a intra în cămin vor trebui să îndeplinească următoarele condițiuni: 1. Să treacă examenele prescrise de regulamentele Facultății respective. Cei dela Seminarul Pedagogic trebuie să prezinte o dovadă că sunt înscriși la Seminar.

Pentru a fi primit în cămin fiecare student trebuie să facă o cerere către Prefectura județului. Odată cu cererile se vor prezenta: a) Acte doveditoare că este student sau înscriș în seminarul Pedagogic. b) Acte doveditoare că este născut în județul Hunedoara. c) Certificat de paupertate. d) Foaie de sănătate complectată de medicul județului Hunedoara sau alt medic oficial (La înaintarea cererii). Această foaie în tot timpul șederii studentului în cămin va trebui să fie vizată de cel puțin 4 ori pe an de medicii oficiali. 2. Fiecare student la intrare în cămin va depune o garanție de 500 lei la Prefectura județului, care dacă nu i s'a imputat studentului nici o stricăciune în timpul șederii în cămin se va restitui la ieșirea din cămin.

Vasile Damian

Cu un pios omagiu de recunoștință, pentru cel ce a fost marele naționalist român Vasile Damian, din Zarand, cu ocazia împlinirii a treizeci și unu ani, dela memorabelele lupte din 1905, dăm mai jos — câteva date din viața fostului protopop al Zarandului.

V. Damian protopresbiter în Brad, deputatul cercului Baia de Criș (ales la 27 Ian. după o luptă de 50 de ore, cu 2811 voturi dintre 3595 votanți) s'a născut la 7 Martie 1855 în Zlatna, comit. Albeinifer oare. După terminarea studiilor gimnaziale la g.mn. romano-cat. din Abululia și a cursurilor teologice în Seminarul Andreian din Sibiu, a fost trimis (1878—81) la Viena, unde a absolvit filozofia. În Viena a fost casier, mai apoi președinte al societății „România Jînă”, luând parte activă la toate mișcărilor tinerimii. La 1881 e numit profesor la gimnaziul român din Brad, la 1884 e instituit de protopresbiter al tractului Zarand, paroh primar al Bradului și director al gimnaziului din Brad (până la 1894).

Dela 1884 începe, V. Damian a dezvoltat o activitate neobosită pe toate țărmurile vieții publice. A reorganizat despărțământul „Astrei”, a muncit pentru propășirea reuniunii învâțătorilor din districtul Zarand, al cărei președinte a fost multă vreme. Dela 1885 e deputat în sinodul archidiecezan și în congresul național-bisericesc. Membru în reprezentanța comunală și congregația comitatensă, a luptat întotdeauna pentru drepturile Românilor. În calitate de delegat a luat parte la toate conferințele naționale.

Baia de Criș țara Moșilor!
Cu-i nu i se umple inima de bucurie când aude despre acest colț de pământ românesc? Zilele de 26 și 27 Ianuarie — căci două zile și două nopți a ținut alegerea — vor rămânea pe veci neuitate. Duhul vrednicilor strămoși, căzuți apărându-și lege și moșia, — a reînviat și s'a sălășluit din nou în piepturile nepoților. În zădar au fost toate amenințările și momelile, — duhul adevărului și al dreptății a fost mai tare decât aurul, și toți cu un trup și un suflet au ținut cu părintele lor iubit, *Vasile Damian*.

Cercul acesta e unul din cele mai răspândite, dela o margine până la centrul de alegere pe-alouirea sunt 40 km. De aceea mulți dintre cei 5234 alegători au trebuit să plece încă de Marți ca pe Joi, ziua alegerii, să fie în Baia de Criș. Și era frîg și inghiet grozav.

Deși au fost siliți să se adăpostească în grădini și în afară de oraș, în câmpul deschis, și să petreacă cântând și jucărî, flămânzi și setoși două nopți și două zile în ger, căci nu li s'a dat voie nici chiar să-și facă focuri unde să se încălzească; deși corteșii contracandidatului îi ademeneau cu bani, mâncări, beuturi, țigări și case calde, — Moșii noștri falnici au stat ca stîncă în fundul mării, de Joi dimineața până Vineri noaptea. Nu s'a depărtat unul singur pără nu și-a dat votul pentru iubitul lor părinte sufletesc *Vasile Damian*.

Alegătorii, mai mare parte, veniseră încă Miercuri la Brad, ca să fie mai aproape de locul de alegere. În Brad era însuflețire ne-mai pomenită: venise știrea că la o mie de alegători vin dinspre Criș și cam tot pe atîția dinspre Băița... Și deodată, între strigăte nesfârșite de bucurie, se ivesc șiruri lungi de oameni: o oștire întreagă de voinic frumoși din Dupăpiatră, Blăjeni, Buceș, Stănița, Mihăleni, Zdrapți și alte comune intră în Brad pe marșul muzicelor de clarinete și fluere, în frunte cu preoții și primarii lor, toți cu frunză verde de brad și o ramură de brad...

Și apoi rînd pe rînd vin alte cete tot atît de mîndre. Curechenii la 120 de inși, apoi Blăjenii, și toți pe jos, între sunetele de fluere, numai câțiva moșnegi vin în căruțe, cărunți, gârboviți supt povara anilor, dar tineri la simțeminte și puternici și voinici și ei în dragostea pentru neam și pentru cel care a luptat totdeauna pentru drepturile lui.

Joi dimineața la 6 ciasuri cu toții s'au adunat în piața de bucate din Brad, și au plecat rînduri-rînduri, în frunte cu muzicile lor

— spre câmpul de luptă: la Baia de Criș, înșirați pe drum tot câte patru-patru, cale de 3 kilometri nu vedeai decât țărani lângă țaran, în mijlocul lor preoții și de-aupra lor o pădure de frunze de Brad!

La 9 ciasuri s'a început votarea. Inceputul l-au făcut vrednicii alegători din Dupăpiatră, cari 149 de inși până într'unul au votat pentru candidatul național. Au votat preoții mai întâi, apoi bătrânii și pe urmă cel mai tineri. Unul câte unul, domol cum e firea Românilor, intrau în sală și la toate răstirile și strigătele contrarilor, răspundeau hotărâți și bărbătește:

— *Vasile Damian*.

Alegerea s'ar fi putut sfârși încă în aceeași zi, căci încă de cu seară contrariul *Hollaky* nu mai avea voturi și candidatul național îl întrecuse cu nenumărate sute... Dar *Hollaky* n'a voit să se retragă, ci noaptea înțr-agă, și Vineri întreagă a făcut să se voteze,

ca să-i țină pe Români în apă și ploaie, — cine știe cu ce gând!

Toate au fost însă zădărnice. Bravii Moși răbdau cu însuflețire, și când plecau la votare se inchinau, ziceau un Tatăl nostru și jurau că vor rămâne uniți...

Și votarea urma înainte. Comună de comună, care de care mai puternică și însuflețită, se duceau la urnă și în liniște se întorceau la locurile lor, hotărâte să nu plece până nu vor auzi glasul deputatului lor — ales. Străinii să uitau plini de admirare la nenumăratele mii de Români, cari osteniți și degerați, din curată dragoste de neam știu să rabde două zile urgia fierii...

Însuflețirea care i-a cuprins apoi toți, eând Vineri seara după 8 ciasuri, președintele de alegere a dat de știre, că candidatul național Vasile Damian a primit 2811 voturi față de 785 primite de *Hollaky*, și că prin urmare a fost ales cu o majoritate de 2066 voturi, — nu se poate descrie.

Mulți bătrâni plîngeau de bucurie și între lacrimi îi mulțumiau lui Dumnezeu, că le-a dat să vadă și ei această zi măreață...

In fiecare casă Radio...

Și Dv. puteți avea acum un aparat de radio modern, căci Vi-l oferim cu prețuri reduse, care exclud orice concurență: Mărci cu renume mondial, ultimele modele 1936: Philips, Ingelen, Lorenz, Eumig, Kapsch, Lumophon, Standard, Radio Corporation, Columbia, etc.

Cereți oferte și demonstrațiuni gratuite la vechea firmă de încredere

MAX GODEL DEVA, Palatul „Decebal“
Prețuri convenabile! Rate lunare mici! Demonstrațiuni la domiciliul Dvs.!

Pregătirile

Mercuri în 25 Ianuarie n. Bradul era într'o feerie, cum numai la zile istorice a mai fost. Venise știrea, că la o mie alegători vin dinspre Criș și tot pe atîți pe drumul dinspre Băița. Intre Români o mare mișcare pentru primire și încuarteriuare. La 4 ore d. a. se aude ca o furtună strigătele de însuflețire dinspre Criș și o trupa admirabilă de aproape o mie de frumoși țărani din Dupăpiatră, Blăjeni, Buceș, Stănița, Mihăleni, Zdrapți ș. a. intră în Brad pe marșul muzicelor de clarinete și fluere, în frunte cu preoții și primarii lor, toți cu frunză verde de brad, și pe o ramură de brad, o tablă frumos împodobită și cu numele: „*Vasile Damian, deputatul nostru!*” Defilarea lor în Brad a fost ceva rapitor și a strînit atîta mîndrie și demnitate, încât mare ticălos s'ar fi simțit acel Român, care să se respire de rîndurile lor!

Nu mult după aceasta sosește mîndra ceată a Curechenilor, la 120 de inși, tot patru cu patru, pe marșul suflat din trîmboița de un fost gornist la miliție. Până în Crișior au avut în frunte pe primarul și preotul din Curechiu, amândoi pe jos. În Crișior primarul Ioan Guga, un om cam îndolnic, vrea să se despărta de ei, ca are să ducă ceva la notarul. Îndată să află unul dintre cei mai de încredere și duse pachetul notarului. Ajungînd la o boită, primarul se desfăce și spune că trebuie să-și cumpere ceva. Oamenii erau să nu-l lase, dar după ce le-a fîgduit că îndată îi va ajunge și după-ce și preotul i-a liniștit, l'au lăsat. Ișind din Crișior, primarul nu mai venia. »V-zi ca nu mai vine, părinte. Vezi-l că i vîndut!«, — începură să murmure. Iar dela o vreme să opriră în loc. »Părinte, să stăm în loc și de nu vine, ne întorcem două el și unde-l aflăm, acolo îl suspendăm! Nu are el plata dela notarășul nici dela solgăbirăul, noi plătim pe toți, ca noi trebuie să mergem, de nu îl suspendăm aci în Crișior!« Abia cu mare greu i-a liniștit preotul.

La ora 5 seara, se aude vuetul dinspre Răcova și îndată răsar mîndrii *Băițeni*, întreg notariatul Băița, și alții din jur. peste o mie de oameni, toți cu frunză de brad, cu muzica țărănească și cu câteva table împodobite, pe care era tipărit: „*Trăiască Vasile Damian, deputatul nostru!*” În frunte preoții mai bătrâni și câteva sâni cu alegători trecuți de 70 de ani, — iar pe de laturi preoții mai tineri și vre-o câțiva studenți entusiaști, tii de țărani din acele părți. Intrarea lor în marș regulat și cu nesfârșite strigăte de »*Trăiască Vasile Damian!*« în piața Bradului, a

stîrnit al doilea val de însuflețire în rîndurile Românilor!

Găzduirea unei mulțimi așa de mari pe vreme de iarnă grea, a dat mult de lucru. Dar fiecare Român din Brad se simțea fericit dacă poate găzdui așa o speție. Fruntașul econom din Brad, *Lasar Pârva*, a dus la el acasă 60 alegători, pe cari i-a găzduit și ospătat așa, cum numai inima primitoare românească știe. Nicolae Popa a primit pe toți din Ormindea, iar frațele său Toader Popa și-a dat o întreagă locuință de 3 odăi; asemenea a făcut bravul timar Iie Zirna, Achim Toader, birtășul Man, proprietarul Feier Aron, N. Obădu și mulți alții. Negustorul I. Stanci a cinstit Curechenilor 25 pâni și 63 k'gr. de pește. Noaptea întreagă corteșii lui *Hollaky* au umblat să cumpere voturi. Unul dintre ei întîlnind vre-o 60 Blăjenari, i-a dus la ospătăria Kugler, le-a dat mîncare și beutură, și i-a culcat acolo. Pe la ora 3 dimineața vîzându-se încuiați, au ruot a striga, că de nu-i slobod, sparg casa! Au trebuit să-i lase, și nici unul n'a rămas în tabăra lui *Hollaky!*

Tot așa un scăpătat care n'a putut trăi cu măiestria lui neafărîtoare ca timar, ci s'a băgat servitor la spitalul Nemțior, — s'a dus în casele lui Popa Toader, unde erau vre-o 200 de alegători și le-a făgăduit câte 2 cor. numai să se dea cu *Hollaky*. A avut mare noroc, că s'a șters în grabă de acolo, că era vai de oasele lui, ce păta!

În 26 la orele 6 dimineața adunându-se cu toții în piața de bucate au plecat rînduri-rînduri cu muzicile și tablele lor și cu multă voce bună. Înșirați la drum patru cu patru, pe întindere de 3 kilometri spre Baia de Criș, nu vedeai decât țaran de țaran cu preoții în mijloc.

Tot asemenea cu mare alaiu au venit ai noștri, cei de către Vața.

În Baia de Criș partizanii lui *Hollaky* cuprinseseră toate birturile și angajaseră pe toți, încă înainte de a se hotări ca Românii se între în alegeri, — așa că ai noștri abia au putut căpăta două cartiere modeste, la Adam Berariu și Ioan Român. Dar unde se poți băga în casă atîta mulțime? Au intrat în curte și în grădini și în scurtă vreme pe cântecele muzicilor toată neaua a fost dripită.

Așa de »buni« au fost frații noștri Unguri din Baia, că n'au îngăduit să se facă foc nici în grădinile, de altfel largi, dela casele unde erau ai noștri și nici chiar în so-

(Continuare în pag. 4-a.)

Educația în raport cu timpul și evoluția socială

Suntem convinși că civilizația are ca origină educația, iar progresul civilizației s'a în raport cu timpul și mediul social.

În timpurile când forța prima dreptul, sau dreptulcelui mai tare constituia legea, educația se făcea prin forța fizică.

Iată de ce în timpurile cele mai vechi, idealul tuturor popoarelor era cucerirea statelor: mai mici sau mai bine zis, a celor mai slabe, iar ca mijloc de reușită întrebuntau lupta de sânge (războiul)...

Și astăzi în principiu predomină același ideal, însă lupta de sânge s'a transformat mai mult în lupta economică, care face să se întrevadă în viitorul omenirii tendința către industrie prin exploatarea progresivă a bogățiilor pământului. Era natural că în primele timpuri, educația poporului să aibă de obiect pregătirea lui în sens războinic, spre a nu cădea victimă altor popoare. — Trebuia deci să se deprindă poporul a fi supus și filor lor în așa chip, încât voința și chiar libertatea lor de a cugeta să fie absolut subordonată șefilor Statului. — Un asemenea exemplu se găsește la Spartani și la Atenieni, dar cu o oarecare deosebire între ele, pentru că și mediul lor social și politic diferă delat unul la altul. — Așa de pildă la Spartani cari erau cu deosebire războinici, educațiunea era cu totul deosebit de a Atenienilor, popor dotat cu dispoziții intelectuale mai pronunțate. Așa că atât după forma și după scopul ei, educațiunea era menită a corespunde trebuințelor Statului în sens politic.

Dacă da aci trecem la epoca istorică a feudalismului, găsim societatea împărțită în două categorii bine distincte: Una cu dreptul de a se cultiva și alta de care nimeni nu se mai interesa, dar pe care o copleșise nevoile Statului aruncate toate în spinarea ei. — Deci, în locul grijei, ce avea până aci statul, de a educa întreg poporul să, în epoca feudalismului, cultura intelectuală și morală e dată numai unui mic număr, iar cea fizică e neglijată. — Dar și micul număr privilegiat a se instrui era împărțit în două. — Nobili, la care găsim o sforțare de a se deprinde în mânărea armei, pentru a ști să conducă poporul inconștient ori încotro dorea ei, fără a permite măcar acestuia să cugete la cauzele, efectele ori împrejurările atâtor războaie, la cari îi făceau părtași după cum găsiu ei cu cale. — O altă clasă era aceia a clericilor cari aveau sarcina de a converti la creștinism și a disciplina în sensul vederilor lor pe mulțimea de popoare păgâne. — Știm cât de crâncenă era în această epocă lupta pentru biserică. — Un mare om de știință, îndrăsnind să zică altfel de cum ziceau clericii, singuri în drept a monopoliza și înja și virtutea, a trebuit să afirme că pământul stă în repaus — numai să scape de închisoare. — Sub aceste funeste influențe, un spirit cu totul disciplinat comprima natura și inteligența umană. — Deaceia caracteristica educațiunii din acest timp, e preocupare de a mântui sufletul și deprinderea cetățeanului de a fi umil și supus.

Educatorii din această epocă nu cunosc, sau teama de sancțiuni îi opresc a cunoaște natura omenească. — Pentru aceste timpuri ființa umană e absolut rea, deaceia nici că se lasă câmp liber cugetării, din contră se reglementează felul gândirii omenești, iar sârmana rațiune e supusă formelor credinței infailibile, făcând-o astfel absolut săracă și incapabilă, de a descoperi vre-o nouă conștiință în afară de cele ivite deja la farul luminei.

Abia pe ici, coala, dacă se vede câte o încercare, de dispută științifică. — În aceste condiții și într'un așa mediu social și politic, educația e curat restrictivă și în afară de cerințele legilor naturii. Deaceia știința staționează și metodele de educație sunt aproape înd g ste.

În secolul XVI începe libertatea gândirii omenești: Fiecare este liber să-și exprime părerile așa cum crede; constrângerea indivi-

dului nu mai este necesară, disciplina se od hnește.

Supus unor influențe favorabile, se schimbă acum și felul de a lucra al educatorului. Scopul ce-l urmărește educația în această epocă și în special educația ostășească, este primul pas fericit, căci se tinde la dezvoltarea inteligenței, îndrumarea spiritului spre o libertate absolută de acțiune, cărora urmează o serie întregă de invențiuni și descoperiri atât în domeniul tehnicii militare cât și în celelalte ramuri. Disciplina severă de până aci se înlocuiește cu o disciplină blândă, care înveselește orizontul ostașului și îl îndeamnă la inițiativă personală, la o dragoste de superiori și camarazi. Fără îndoială, că un așa fel de a lucra al educatorului, a dat naștere la atâtea și atâtea virtuți ostășești.

Creerul omenească nu poate sta în ne-lucrare; el cere mereu muncă și așa au început diferite combinații, cari au dat naștere la o așa de intensă aplicațiune a științei în arte,

industrii etc; în cât putem afirma că o luptă mult mai crâncenă ca în epoca Antică și războiul mondial, s'a inclinat astăzi și va încinge din ce în ce mai mult întreaga omenire, dar o luptă, nu de sânge, ci economică, financiară, industrială, care a deschis o concurență fără seamăn între națiuni, dualitatea, ce va fi cu atât mai periculoasă pentru popor, cu cât educatorii aceluia popor va neglija să găsească calea cea mai umilită pentru a îndruma națiunea pe calea indicată de activitatea și progresul omenirii de azi, de tendința ce o manifestă omenirea pentru viitor. Armata fiind instituția de înaltă educație militară și cetățenească în Stat are o imperioasă datorie ca ostașii, prin urmare elementul mascul al națiunii să posede cunoștințele trebuitoare în acest sens și fiindcă omul se schimbă după timp și după mediul, în care trăiește, desigur că și educațiunea trebuie să fie în strânsă legătură cu ideea, gândind asupra viitorului omenirii. Ca element primordial educativ, vom folosi încordarea sistematică a tuturor puterilor inferioare la o muncă bine organizată.

Șișman N. Constantin
Locot. în jand., Brad.

Rubrica cercetașului

Cercetași,

Cercetați natura! Ori ce anotimp e prielnic, ori ce vreme e prielnică numai să fi liber, în liber. Nimic, să nu vă oprească. Nimic!

Știind părinții și mai marii voștri cari vă sunt îndelnicirile, nu vă vor opri. Vor admira forța voastră întreprinzătoare, iscoditoare binelui. Vor admira incursiunile voastre prin locuri necunoscute, cu scop definit de a-ți îmbogăți cunoștințele, de a crește ca firul naturii creatoare. Mergeți cu toții peste tot însă nici odată mai puțin de doi la un loc. Toate garanțiile decurg din acest fel de a vă comporta. Nu pierdeți timp nici odată, ori învățați din carte și învățați temeinic; ori învățați cercetând natura în timpul liber, asta vă va recreia și puteri noi veți câștiga. Nu uitați că ori ce abuz e stricător. Faceți-vă de asta!

Nu stricați timp umbând pe străzi de geaba. Porniți la deal, la vale, spre ape, la pădure și studiați natura, admirați, contemplați, imitați-o și Dumnezeu este cu noi. Priviți legile ei eterne, ele vă sfătuiesc dacă citiți în ele; vă învâluiesc de dragoste dacă le credeți și le ghiciți. Priviți un pom, o plantă, studiați insectele, veți afla că toate prevăd timpul. Toate știu să ducă o gospodărie model. Lăsăm albinele și furnicile pământului, fără pereche în hărnicie, dar cele mai simple mici vietăți, fac opera mare în sinul mamei noastre dulci dragă: natura! A călători cu intenție, cu rost, pentru studii este ocupația cea mai frumoasă a omului. El un perde vremea, el câștigă cunoștinți numai să știe să cerceteze, să știe să vadă, să știe să afle, să știe să descopere tainele ei.

Suiviți muntele până'n vârf, răsplata vă va fi fără seamăn. Sus veți afla daruri ce nu se pot plăti nici cu aur. Melodii și zumzete în preajma pădurii și freamătă de bucurie că o vizitați. Ascultați, admirați, vă va răsplăti înmii sforțarea și numai așa veți învăța ceea ce n'ai învățat nici odată cu adevărat, sublimul.

Nu va trece mult și foamea neîndurată își amintește de sacul din spate. Nu se con-cepe Cercetaș la drum fără sac în spate. Mes-tecă liniștit să-ți afli mulțumirea completă. Gândește-te la tot și cu mai mare mulțumire gândește cât de mare e Dumnezeu. Lt. R.

Știri diferite

— Mai mulți copii — între vârsta de 13—16 ani, — din Focșani, aa atâcat cu pietre două trenuri de persoane, pentru a ju-fui. Ba mei mult: au schimbat și semnale la intrarea trenurilor în gară, pentru a provoca dererarea lor. Au fost prinși și arestați.

— Joi 9 Ianuarie membrii guvernului s'au întrunit în consiliu, și au examinat proiectele de buget ale diferitelor departamente.

— Asupra Statelor Unite ale Americii s'a abătut un val cumplit de frig. În unele orașe ale țării s'a înregistrat o temperatură 14—33 grade sub zero.

REGATUL ROMÂNIEI Jud. Rurală
No. 1392/1935 cf. Brad Secția CF.

Publicațiune de licitație și condițiunile de licitație

În cauza de executare pornită de următor Dr. Petre Păcuțiu contra următorului Fărău Măruja c. Berar Ilie reprez prin curatorul Dr. I. M. Gora Adv. Brad la cererea următorului Judecătoria ordonă licitația execuțională în baza §§ 144, 146, și 147 din legea LX. din 1881, asupra imob.lelor înscrise în cf. a comunei Brad din circumscrpția Judecătoria Brad No. Pr. 366 No. top. 2016/2, casă curte și grădină în întreg me cu preț. de strigare 1000 lei în prot. fond. 758 No. top. 2005 arător 1/8 parte cu prețul de strigare 150 lei în prot. fund. 916 No. top. 1969/a grădina în întreg me cu prețul de strigare 100 lei, în prot fund. No. 990 No. top. 1974, 1976 arător fânaș 1/4 parte cu prețul de strigare 100 lei în prot. fund. No. 1697 No. top. 1998/a arător 1/4 parte cu prețul de strigare 100 lei în prot. fund. 1794 No. top. 2009 arător 3/8 parte cu prețul de strigare 100 lei în prot. fund. 1851 No. top. 2004, 2007 arător 1/2 parte cu prețul de strigare 300 lei, pentru încasarea creanței de 25000 lei.

Fixeză termen pentru ținerea licitației pe ziua de 25 Ianuarie 1935 ora 3 p. m. la oficiul cărții funduare al Judecătoria Brad.

În baza § 150 legea LX. din 1881, condițiunile de licitație se stabilesc după cum urmează:

1. Imobilele supuse la licitație nu pot fi vândute dacă la primul termen nu s'a oferit un preț mai mare decât valoarea redusă cu 25%.

2. Cel cari voiesc să liciteze sunt dator să depoziteze la delegatul judecătoresc drept garanție 10% din prețul de strigare în numerar ori să predea aceluiași delegat chitanța de depozitarea judecătorească prealabilă a garanției și să semneze condițiunile de licitație § 147, 150, 170 legea LX. din 1881 § 21 XLI. 1908.

Brad, la 18 Oct. 1935 T. Berbeciu m. p. jud. A. Medgyesy m. p. dir of.

p. conf,
Petruțiu

Pregătirile

(Continuare din pag. 3-a).

bele, ce neguțatorul Cutean din Brad le-a trimis anume. De că e-ori au aorins foc în sobe, to deauna au trimis jandarmi să le stingă. Tocmai prăjeau cei dela Vața malaiu pe sobă, când jandarmii le-au răsturnat soba. »Ori-ce îți face — ziceau Românii către jandarmi, cari răsturnau sobele — să stăm o săptămână aici, și numai pentru Românul nostru votăm!« Dar' bunui' Dzeu, v-zând gândul curat al Românilor, s'a îndurat de noi și pe Joi după amiază a dat o vreme moale cu ninsoara, ușurând tare frigul de până aci.

»De frig ne-am mai apărut, cum am putut, cei cu bunzi am mai îmbrumutat pe cei slabi îmbrăcați, — dar am răbdat mult de sete, caci străinii nici apa nu ne-au lasat să bem din fântânile lor. Așa să le răsplătească Dumnezeu!«, — zicea un alegător.

Noblețe pe bani

Atâta ne mai trebuia pentru ca să ajungem apogeul sub egida falsei democrații. Și iată-ne în perspectiva unei legiferări, ce ar revizua vechile titluri de noblețe, în schimbul unor sume mai mult sau mai puțin considerabile. Cerculă tot mai insistent s'vonus că suntem în preajma acestui eveniment, când ni se va pune pumnul democrației în gură spre a fi înăbușiți și reduși la tăcere.

Nobleța cumpărată!... Țara se află în pericol, tezaurul este secătuit și gol și pe zi ce trece criza se accentuează. Prin urmare ce ne determină pe noi să strigăm contra acestei propuneri, când țara este în pericol?... justificăm că nu suntem patrioți, ci pleava aventurierilor ce vor distrugerea națiunii. Se agită pescuitorii de titluri că stăm la datorie și amintim opiniei publice de poilogăriile unor bandiți, falimentele unor exoroci și acumulara de averi a tuturor parvenitilor!... Ce poate fi mai infam decât acordarea titlului de baron cutărui Blanck sau Nacht? Și ce vor zice miile de intelectuali ieșiți din pătura de jos, când vor avea în față pe Marchizul Coroiu, Contele Seletzky ș. a.?

Țara e în pericol, dar nu prin atare mijloace se poate scoate din impas. Nu acestea sunt mijloacele de salvare!

Adevărații români văd pericolul formării unei aristocrații străine — parecă acum ar fi românească! — și vor forma un pedestal solid, menit să înfrunte planurile aceluia ce vor să scuibe trecutul nostru. Nu e uitat timpul când boerii străini dominau meleagurile noastre, iar puținii boeri români erau persecutați și veșnic pribegiau sub imperiul domnilor străine. Vor unii cu orice preț să ne înstrăineze sau să ne facă prizonierii străinismului?

Nu vom accepta niciodată, ci baricadați în liniștea satului vom apăra cu ultima energie orice uneltire și dacă destinul ne va sta împotriva, vom prefera să se dărâme Carpații peste noi, căci nevrednici am fost de tributul de sânge al înaintașilor! Și aceasta prin toleranța unor samsari și egoiști puși în slujba asupritorilor de ieri și aserviți străinilor de azi.

Înlături cu noblețea! Noblețea românilui e la țară, în ogorul trudit și chifluta umedă. Vigoarea și cumințenia țaranului nostru sunt noblețe. Conducătorii ieșiți din această pătură înțeleg firul muceniciei părinților și aceea ce trăiesc pe brazdă cu ei, încurajându-i și dându-le sfaturi. Politică sănătoasă și întăritoare în nădejdi, prin fapte înalte, dar nu prin vinderea și înstrăinarea a tot ce avem mai scump.

Augustin Ilieșiu

Din „Valea Hațegului“

Culturale. Comuna Băuțarul inferior, prin munca părintelui Oțeanu și în special a Dnei Minerva Olteanu, învățătoare, a avut ocazia să asiste de sărbători la o serată culturală urmată de dans, care a încântat pe toți. Lumea putea să fie și mai atentă față de această serbare.

Petrecere. Uniunea Meseriașilor Români din Hațeg au aranjat o frumoasă petrecere, ce se arunța sub cel mai bun augur românesc. Soarta a schimbat gândurile și sufletele, petrecerea indignând pe mulți români adevărați.

Moarte subită. În zilele trecute a fost aflat mort locuitorul Albulescu Ion de 38 ani din comuna Bucova, în pădure. Cauxa morții se pare a fi o veche și nemiloasă boală.

Premilitare, Premilitarii S. P. Sarmisegetuaz au aranjat un festival artistic demn de toată lauda. Atât conducătorii cât și tineretul e convins de dictonul „Minte sănătoasă, în corp sănătos.“
H. S. R.

Știri din Zarad.

— Dna și dl Munteanu D. Grațian prezintă și pe aceasta cale cele mai calde mulțumiri tuturor aceluia cari i-au trimis cadouri

și i-au felicitat, cu ocazia celebrării căsătoriei lor.

Serviciul Zootehnic și San. Veterinar al Soc. „Mica“.

Animale tăiate în abatorul Soc. „Mica“ în cursul anului 1935.

Boi 40, vaci 48, juninci 154, junci 89, vite de lapte 145, porci 490.

Culturale

În seara zilei de 6 Ian. 1936 în sala Casinei Române din localitate a avut loc o frumoasă reprezentare teatrală organizată de Corporația meseriașilor.

S'a reprezentat „Bolnavul închipuit“, comedie în trei acte de Molière și „Biletul de tramvai“ comedie într'un act.

Deși toate piesele lui Molière sunt grele, totuși „Bolnavul închipuit“ a fost jucat multumitor. La fel „Biletul de tramvai“.

S'a observat un viu interes deșu din partea tuturor interpreților. Felicitări. Felicitări și organizatorilor în frunte cu președintele.

După reprezentația teatrală a urmat petrecere până dimineața. Asistența a rămas multumită.

Așteptăm și'n viitor reprezentații de acest fel.

Programul

Conferințelor ce se vor ține la Brad și Tebea, în cadrul Acțiunii românești-București.

1). 19 Ianuarie a. c. va vorbi dl Nichifor Crălnic, prof. univ., scriitor — despre: „Rolul muncitorilor în statul național“.

16 Februarie a. c. dl. dr. Ion Moga, prof. la univ. din Cluj despre: „Românii în viața industrială și comercială înainte și după război“.

15 Martie a. c. dl. prof. univ. Silviu Dragomir despre: „Încercarea de împăcare a Ungurilor cu Români și tragedia lui Dragoș în anul 1849“. Pentru Brad dl. prof. își va anunța ulterior subiectul.

26 Aprilie a. c. dl. prof. Pompiliu Nișca va vorbi la Tebea. Subiect rezervat. La Brad în aceeași zi va vorbi dl. prof. univ. I. C. Cătuneanu. Subiect rezervat.

10 Mai a. c. dl. prof. univ. I. Lupaș, despre: „Înțelesul zilei de 10 Mai“.

31 Mai a. c. dl. prof. univ. Onisifor Ghibu, despre: „Avram Iancu și Universitatea românească“.

Festivalul artistic-cultural din Baia de Criș

În seara zilei de 26 Dec. 1935 a avut loc, în saloanele hotelului Central din Baia de Criș, un frumos festival artistic-cultural organizat de Dl. prim pretor Turuc în unire cu un grup de intelectuali entuziaști.

Serbarea s'a început la ora 9 cu „O ce veste minunată“ co ind de Crăciun. S'a reprezentat „Căciula“ comedie în trei tablouri de Ion Sântimbreanu. Am remarcat cu satisfacție rolul de țigancă jucat artistic de D-na Dobrogeanu care a fost viu aplaudată de public. Frumos și vioi a jucat D-șoara Aurica Vuc și Mimi Pecica. D-șoarele Marioara Sănătescu și Olga Ric au jucat plăcut rolurile încredințate. Artistic și simțitor au jucat d-nii Simon Petru și Const. Vuc. Deși roluri mici, totuși au jucat multumitor și d-nii Moraru, Grozav, Oncu Lazăr. Corurile reușite.

Față de alte centre mai mari unde n'au fost reprezentații culturale, înregistrăm cu bucurie inițiativa d-lui prim pretor și entuziasmul tinerilor din Baia de Criș.

Publicul a rămas satisfăcut de programul și de petrecerea care a durat până dimineața.

Felicitări d-lui prim pretor, domnișoarelor, domnilor cari au muncit pentru reușita festivalului.

G. M. D.

Dela Soc. „Principele Mircea“

Societatea „Principele Mircea“ mulțumește tuturor aceluia cari au contribuit cu micul lor obol, pentru propășirea materială a acestei instituții. Cu ocazia seratei din 26 Decembrie 1935, s'au încasat următoarele sume:

Dna Sofia Gherman	50.—
Dl dr. Ștefan Feier	100.—
Dl ing. Roman Cornei	100.—
Dl Emil Fugăță	200.—
Dl Szatmari Samuil comerc.	100.—
Dl Mihail Carol farmacist	200.—
Dl Auer Emeric	100.—
Dl Kovacs Ludovic	100.—
Dl Woblich Francisc	100.—
Dșoara Köösi Ella	100.—
Dl Ambruș Valeriu dir.	400.—
Dl Fărcaș Sabiu	60.—
Dl Finding Jacob	200.—
Dl dr. Erdős Ignatie	100.—
Dl ing. Klein A fred	200.—
Dl Ioan Lager	100.—
Dl Veseli Petru iun.	100.—
Păr. Iosif Comșu	50.—
Dl Lt. Chiracescu B.	60.—
Păr. Andron Bogdan	100.—
Dl Pușcar Emanoil	150.—
Dl Pratscher Iosif	100.—
Dl dr. Cornel Glava	100.—
Dl Nistor Vasile primpret.	200.—
Dl Svoboda Oscar	140.—
Dl Radovici Ioan	60.—
Dl Pădurean Cornel	60.—
Dl Murășan Constantin	60.—
Dl Bocăiescu Ioan, primar	100.—
Dl Ronta Nicolae	100.—
Dl Beligan Nicolae	100.—
Dl Impărat Dede	100.—
Păr. Keresztes Ioan	100.—
Dl David Ioan comerciant	100.—
Dl Polgar Ladislau propr.	200.—
Dl Matiscsk Eduard	100.—
Dna Suba Maria	80.—
Dl Ghișa Ioan	300.—
Dl Căpitan Rădulescu N.	100.—
Dl Lt Stănculescu C-tin	100.—
Dl Impărat Cornel adv.	100.—
Dl Roth Bela	60.—
Dl Prof. Lupel Nestor	100.—
Dl Pantea Gheorghe	100.—
Dl Prof. Gheorghe Părvu.	100.—
Dl Maior Suciu	30.—
Dl Căp. Linescu	40.—
Dl șef. jud. Traian Berbeciu	100.—
Dl prof. Valer Fugăță	100.—
Dl Bușa Doru	40.—
Dl Roth Gheorghe	100.—
Dl S.huster Wilhelm	140.—
Dl Pratscher jun.	100.—
Dl Sublt Munteanu	30.—
Dna Irina Damiau	100.—
Dl Sublt. Buzetșanu	100.—
Dl Cozac Mișu	50.—
Dl Tisu Mircea adv.	100.—
Dl ing. Mastero V. Eugen	200.—
Dl Sublt Drăghici	150.—
Dl Lt. Balan	100.—
Dl Karabin Carol	300.—
Dl Braun Gheorghe	150.—
Familia Deac Alexandru	100.—
Dl Vlad Ioan	20.—
Dl ing. Ulmanu Octavian	100.—
Dl ing. Mihalache Emil	200.—
Dl ing. Popescu Gheorghe	100.—
Dl prof. Sima Horia	100.—
Dl Brana Viorel	100.—
Păr. Fugăță Alexandru	100.—
Dl dr. Liviu Orișă	200.—
Dl dr. Tisu Cornel	100.—
Dl Ioan Cutean	100.—
Păr. Protopop Ioan Indrei	300.—
Dl dr. Vasile Boneu adv.	100.—
Dl N. N.	40.—
Dl Cornel Bejan	100.—
Dl Pflug Petru	60.—
Dl dr. Feir Gheorghe	100.—
Dl ing. Minovici Gheorghe	100.—
Dl Rosprim Carol	100.—
Dl Toma Aurel	100.—
Dl ing. Emanoil Ambruș	200.—
Dl Iosif Debrețeni comerciant	100.—
Dl Pavel Lazar inv.	100.—
Dl Alexandru Kugel	200.—
Dl Alexandru Draja	100.—
Dl Incze Andrei	50.—
Banca „Crișana“	500.—
Societatea „MICA“	2500.—
Total Lei	13.330.—

(ss) Letiția Ambruș
președ. soc. „Principele Mircea“

Studenții hunedoreni au un cămin în București

Din inițiativa cunoscutului sprijinitor al studenților, dl C. Bursan, deputat de Hunedoara și cu concursul dlor parlamentari din județ, precum și al dlui dr. Romulus Miocu prefect de Hunedoara — al cărui zel de a realiza câte ceva de folos obștească în timpul trecerii Dsale pe la conducerea acestui județ, îi îndeobște cunoscut, — a luat ființă un cămin al studenților Hunedoreni din București.

De importanța acestui cămin nu știu dacă multă lume e pătrunsă pe deplin.

Numai cine cunoaște greutățile prin care trece studențimea din București și cât de dificilă e problema locuinței acolo, — din care cauză mulți studenți sunt siliți să locuiească priu mahalale îndepărtate, cu uliți desfundate, în camere necorespunzătoare, fără foc, etc... acela poate aprecia cum se cuvine valoarea unui astfel de așezământ.

Dar valoarea lui crește dacă-i privită și din alt punct de vedere:

Ne dăm cu toții seama cât câștigă neamul nostru românesc din punct de vedere al desăvârșirii unificării sufletești dintre provincii, din cunoașterea reciprocă între Ardeal și Țara Veche.

Numai cunoscându-oe bine unul pe altul, la noi acasă, ne putem cunoaște și cântări cum se cuvine, numai atunci vedem că pe lângă multe scăderi — care adeseori se exagerează fie în mod intenționat, fie dintr'o cunoaștere superficială, — mai avem și oarecari părți bune, care formează fundamentul nostru sufleteș, comun tuturor, părți vrednice de stimă și simpatie.

Acesta e câștigul pe deasupra al studenților hunedoreni din București.

Pe lângă cultura universitară — care și-ar putea-o face poate cu acelaș succes și în alte centru universitare, câștigă o cunoaștere mai temeinică a realităților românești, a spiritului românesc nealterat — sau în tot cazul, mai puțin alterat ca în alte centre foste sub stăpâniri străine. Și sfera lor de cercetare nu se mărginește numai la București. Mai toți caută prilejul de a vizita cât mai multe sate — la depărtări mai mari sau mai mici, de a cunoaște felul de trai de acolo, producțiunile muzicale, jocuri, obiceiuri, postul, etc.

E lesne de închipuit ce atmosferă curată, de frățietate, de românism vor crea acești tineri în sfera lor de activitate „în roluri de conducători spirituali, la întoarcerea lor acasă.

Iată în câteva cuvinte de ce ar trebui încurajată și sprijinită pornirea studenților hunedoreni — și ardeleni în general — de a-și face studiile universitare în București.

Ori, căminul studenților hunedoreni răspunde în mare măsură acestei trebuinți și nădăjduim că numărul studenților hunedoreni în București va fi din ce în ce mai mare, odată fiindu-le ușurată cu mult existența, prin gratuitatea camerii cu iluminat, încălzit, etc.

Căminul trece printre cele mai confortabile și bine organizate căminuri studențești din București. E în Bulevardul Elisabeta 40.

În urma celor expuse aci, socotim că înfăptuitorii mai sus amintiți, cari pe lângă munca depusă au contribuit și cu sume importante de bani — merită multă recunoștință și... din partea celui care și-a îngăduit să amintească aci despre Domniile lor, ca prin semn de recunoștință, îi scutește de orice laudă.

Ar fi să calc hotărârea de mai sus și să nu respect dorința dsale de a se degaja de orice merit în aceasta chestiune, dacă aș stăruii mai mult asupra muncii depuse de dl deputat C. Bursan.

Așa că n'o fac...

Nu putem trece cu vedere a contribuția mai multor societăți dintre care — ca de obicei — nu poate lipsi „Mica“ din București.

Redăm mai jos condițiunile de primire în cămin, după regulamentul căminului:

„Oricare student hunedorean lipsit de mijloace are dreptul să fie primit în cămin, numai dacă și-a trecut examenele preacrise de regulamentul facultății respective. Cei dela se-

minarul pedagogic trebuie să prezinte o dovadă că sunt înscriși la seminar.

Pentru a fi primit în cămin, fiecare student trebuie să facă o cerere către prefectura județului. Odată cu cererea se vor mai prezenta: 1) Acte doveditoare că este student sau la sem. ped. 2) Acte doveditoare că este din județul Hunedoara. 3) Un certificat de pauperitate. 4) Foaie de sănătate completată atunci de către medicul jud. Hunedoara sau alt medic oficial.

Această în tot timpul șederii stud. în cămin, va trebui vizată de cel puțin 4 ori pe an, de către unul din medicii mai sus menționați.

Fiecare student, la intrare în cămin va depune o garanție de 500 lei la prefectura județului, care, dacă nu i a'a imputat studentului nici o stricăciune în timpul șederii în cămin, se va restitui la ieșirea din cămin.

Tot odată fiecare va da câte o declarație că va respecta întocmai regulamentul căminului.

Dobton

Publicație de licitație

Subsemnatul esmis judecătoresc prin aceasta publică că în baza deciziei No. C. 1830,931 judecătoria rurală din Brad în favorul reclamantei Olimpia Radovits repr. prin Dr. P. Böhm pentru încasarea creanței de 4080 lei cap. și acc. fixează termen de licitație pentru ziua de 17 Ian. 1936 la oarele 17 p. m. la fața locului în com. Brad unde se vor vinde prin licitație judiciară una casă de fân în valoare de 50.000 Lei.

Brad, la 31 Dec. 1935.

esmis judecătoresc: C. Ciolofan

Patimi și răsbunări.

Bănatul e ținutul unde se cântă și petrece mai mult unde nașterile sunt aproape dsorente, fetele sunt căsătorite la 13 și 14 ani, unde în sfârșit toată fața are drăguț de tânără... Dar în Bănat sunt și cele mai multe patimi și cele mai crude răsbunări. „Bănatu-i fruntea la toate“...

În comuna Ciuta trei feciori au atacat pe primarul comunei, în timp ce se afla în cărciuma lui N. Stănescu. Comerciantul l-a apărut și împreună cu clienții au dat afară pe scandalagii. Tinerii nu au cedat ci în același seară au venit din nou la cărciumă unde au provocat un scandal enorm, lovind cu săcurea pe comerciantul Stănescu, provocând în același timp leziuni grave și altor oameni. Cel mai grav lovit a fost locuitorul Opreanu.

Jandarmii au condus pe doi din agresori la post, iar unul a reușit să dispară. Flacăii bănațeni sunt mândri de estifel de întâmplări, căci sunt în credință că fetele îi adoră, văzându-le curajul. Victimele, oameni cinstiți, sperăm că își vor relua în curând ocupațiile, iar agresorii pedeapsa meritată, cu toate că în drumul spre post nu încetau să cânte:

„Cântăți mândră cântecul

Că mi-e drag ca sufletul.“

Poate a lăcrimat cineva în urma lor, o mamă bătrână și o fată firavă îmbrăcată în negru.

R.

Citiți și răspândiți

„Zranadul“

14 Ianuarie 1936.

Privire asupra Francmasoneriei

(Continuare din pag. 1-a)

Din Anglia și Franța instituția francmasonică, trezită la o nouă viață, se răspândește până în America, în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea și până în țările din orientul Europei, inclusiv în principatele românești, pe la mijlocul veacului trecut. Rolul acestei puternice instituții în viața popoarelor nu a fost numai acel religios, pe care l-am relevat mai sus, ci și unul de natură politică și culturală. Spațiul nu ne permite să intrăm în amănunte; nu putem totuși să nu accentuăm cu deosebită vigoare răspândirea prin ea, în toate țările, în veacul al XVIII-lea, a concepției Whig engleze, precum și rolul ei de inspirație a revoluțiilor din acel veac. Nu se poate pune la îndoială nici rolul istoric jucat de organizația masonică la declanșarea marelui revoluții americane, — careia tot dânsa i-a furnizat cei trei mari șefi: George Washington, Benjamin Franklin și marchizul de La Fayette — nici influența francmasoneriei la pregătirea și răspândirea spiritului revoluționar în Franța, premergător marelui Revoluții, când ilustrul „frate“ Franklin era văzută totdeauna alături de Voltaire și de Mirabeau. Tot lui Franklin se datorește și răspândirea în Europa a noii noțiuni despre „dreptul popoarelor la revoluție“; căci până la el revoluțiile erau privite drept niște crime sociale. De fapt nu francmasoneria face revoluțiile; ea numai le pregătește și le continuă; în momentul izbucnirii lor, dânsa dispăre pentru a se ivi după aceea mai strălucitoare și mai vie.

Dar nici rolul ei de promotoare a culturii nu poate fi ignorat. S'a sugerat că Franța îi datorează Enciclopedia, ceea ce e probabil, căci primul gest de seamă pentru a reclama publicarea unei Enciclopedii a fost discursul masonic al cavalerului Ramsay; după cum despre un foarte mare număr din redactorii Enciclopediei se știe sigur că au fost francmasoni, dacă nu chiar Diderot însuși. Astfel Enciclopedia a crescut și a apărut în lume într'o atmosferă masonică.

Trebuie să recunoaștem, împreună cu dl Nicolae Roșu, că și în România — respectiv în principatele române — francmasoneria a apărut încă de acum două secole, fără să putem însă constata vreo influență pernicioasă asupra evoluției naționale a poporului nostru. Mai curând credem că ideile de libertate și umanitate, precum și credința în știință și progres, la promovarea cărora au contribuit, bine înțeles, în largă măsură asociațiile cu caracter masonic existente, nu au făcut decât să ajute să intrăm cu un ceas mai de vreme în familia popoarelor civilizate. Dacă e stabilită existența societății masonice „Dreptate - Frăție“, la București, din 1843, iar a unor loji masonice la Galați și Iași încă din anii 1734—1735, nu trebuie să uităm că din acestea din urmă făcea parte însuși Domnul Moldovei, Constantin Mavrocordat, numeroși boeri de seamă, ca Balș, Cantacuzino, Sturza, Rosetti, Șutu, Moruzi, Brâncoveanu, precum și unii chiar dintre chiriariții clerului ortodox, în frunte cu episcopul Melchisedec.

Cât privește faimoasa societate masonică „Dreptate-Frăție“, — înființată în 1843 de un Ion Ghica, un Niculae Bălcescu, un căpitan Tell, — aceasta număra drept membrii cei mai zeloși, afară de întemeietorii ei, pe Ion C. Brătianu, C. A. Rosetti, Bollic, Bolintineanu, Alecu Goleșcu și alții, cari dacă au fost „zidari“ în sensul masonic, apoi au zidit foarte bine la temelile statului românesc modern și rămân o fală pentru istoria neamului nostru.

Iar ca încheiere a succintei priviri, cu care am încercat să cuprindem întreaga evoluție a francmasoneriei mondiale, credem că putem folosi, cel mai bine, cuvintele profesorului francez Fajj, din concluzia recentului său studiu asupra francmasoneriei:

„Masoneria, disprețuitoare a dogmei, neatârnată față de regi și de religii, dar învățată în secretul ei, care o iluminează ca un nimb, are suprema iscusință de a substitui misterului Divinității, divinitatea Misterului“.

CINEMA „ORIENT“ BRAD.

Duminică, în 19 Ian. 1936.

„Paradisul din Pontresina“

după romanul lui HANS RICHTER

cu: Walther Rilla Sepp Rist, Ana Markart, Hans Schnell, Fridrich Effel, etc.

Un film al sportului din St Moritz! . . . . Sportivi puternici care se avântă cu skyurile lor pe covorul de zăpadă. O atmosferă veselă antrenantă. Un mediu plin de farmec și pitoresc. . . .